

Министерство
на образованието и науката

АЗ·БУКИ

Национално издателство
за образование и наука

**БЪЛГАРСКИ ЕЗИК
И ЛИТЕРАТУРА**

Българско научно-методическо списание
• Година XX, 2012 • Класик 1

ИСТОРИЯ

Българско научно-методическо списание
• Година XX, 2012 • Класик 1

**МАТЕМАТИКА
И ИНФОРМАТИКА**

Българско научно-методическо списание
• Година XX, 2012 • Класик 1

**ПРЕДУЧИЛИЩНО
НАЧАЛНО ОБРАЗОВАНИЕ
ПЕДАГОГИКА**

Българско научно-методическо списание
• Година XX, 2012 • Класик 1

**ХИМИЯ
ПРИРОДНИТЕ НАУКИ
В ОБРАЗОВАНИЕТО**
астрономия
биология
география
физика

**ПРОФЕСИОНАЛНО
ОБРАЗОВАНИЕ**

Българско научно-методическо списание
• Година XX, 2012 • Класик 1

**СТРАТЕГИИ
НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА
И НАУЧНАТА ПОЛИТИКА**

Научно-методическо списание
• Година XX, 2012 • Класик 1

Философия

Българско научно-методическо списание
• Година XX, 2012 • Класик 1

**Чуждоезиково
обучение**

Научно-методическо списание
• Година XXIX, 2012 • Класик 1

Избрано

от текстовете, публикувани в списанията
на Национално издателство

АЗ·БУКИ

www.azbuki.bg

51 – 52

22 ДЕКЕМВРИ 2016 г.

Интерактивният подход в часовете по български

Откъс от „Развиване на комуникативната компетентност чрез интерактивни методи (работа по проект) в обучението по български език V – VII клас“

Десислава Нейкова

Софийски университет „Св. Климент Охридски“
32. СУ „Климент Охридски“ – София

Приложението на интерактивните методи на преподаване е ключов проблем за теорията и практиката на езиковото обучение в последните десетилетия. В българското средно училище тези методи най-често се обвързват с идеята за представяне на нови стратегии в обучението по български език. Настоящият текст се опитва да предложи разбиране за това какво представляват интерактивните методи и как те подпомагат формирането на комуникативната компетентност на учениците в прогимназиален етап в обучението по български език и литература.

Интеракционализмът е направление в съвременната социална психология и педагогика, което се базира на концепциите на американския социолог Дж. Мийг (по Kashlev, 2004). Понятието „интеракция“ (interaction) означава „взаимодействие и взаимовлияние между хора в процеса на общуването им“ (Desev, 1999). Обвързва се с идеята за диалог, за сътрудничество в училищното пространство, за форми на общуване в педагогическата практика. Изследвайки съвременните и класическите форми на обучението, проф. Е. Герганов систематизира наблюденията си относно силните и слабите страни на тези методи и споделя, че чрез тях учениците имат възможност да изграждат активни

Заглавието е на редакцията

www.bel.abzuki.bg

Главен редактор

Проф. д.п.н.
Маргарита Георгиева
E-mail: m.georgieva@abzuki.bg

Редактор

Д-р Мая Падешка
0889 22 04 12
Тел.: 02/425 04 70
02/425 04 71
E-mail: bel@abzuki.bg

Съдържание на сп. „Български език и литература“, кн. 6/2016:

ЛИТЕРАТУРОЗНАНИЕ

Париж: отвъд своето и чуждото. Модернистични интерпретации на големия град / *Надежда Стоянова*

Музикалният подход и словотворчеството като бумеранг на интелекта / *Владимир Стоянов*

ОПИТЪТ НА ПРЕПОДАВАТЕЛЯ

Развиване на трансверсални компетентности чрез обучението по литература в VIII клас / *Нели Минкова*

Развиване на комуникативната компетентност чрез интерактивни методи (работа по проект) в обучението по български език V – VII клас / *Десислава Нейкова*

Походът на Ахил в „Илиада“ – поход към славата и завръщане към човечността (Разработка на урок върху 24-та песен на „Илиада“) / *Маргарита Илчева*

Доброто образование е невъзможно без съвременните технологии / *Радка Атанасова*

БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И КУЛТУРА ПО СВЕТА

Проектът

„Живописна България“

Въобразяването на София: град, памет и индивид в българската литература на XX и XXI век / *Благовест Златанов, Ане Либиг*

РЕЦЕНЗИИ И ИНФОРМАЦИЯ

Стойностен труд по методика на обучението по български език / *Ангел Петров*

Ценен исторически поглед върху методиката на обучението по български език / *Диана Иванова*

Представяне на Официалния правописен речник на българския език. Глаголи / *Лилия Крумова-Цветкова*

България между традицията и иновациите

ГОДИШНО СЪДЪРЖАНИЕ

междучелностни отношения, макар че се изискват ресурси, които невинаги могат да се осъществят веднага в българското училище (Gerganov).

Интерактивните методи позволяват на учениците да взаимодействат помежду си, а интерактивно обучение е това, което е построено върху активно взаимодействие. За тази форма на организация на педагогическия процес са съществени и познавателната, и комуникативната дейност. От ключово значение е собственият опит на учениците, като целта е неговото постоянно актуализиране в педагогическата практика, за да се постигнат равнища на социализация на ученика. Използването на интерактивни методи в обучението изисква моделиране на жизнено ситуации, съвместно решаване на даден проблем, работа с проблемно ориентирани задачи и с казуси.

Съществува многообразие от теоретични употреби и назовавания на явленията – активни методи, интерактивна техника и стратегии, кооперативни форми на учене.

Според изследователите „интерактивни са методите, основани на едновременното получаване на знания, формирането на умения и изграждането на нагласи чрез поставянето на учениците в ситуации, в които могат да си взаимодействат“ (Valchev, 2004).

Позицията на В. Гюрова, В. Божилова, Гр. Дерменджиева и С. Върбанова е свързана с това, че терминологичната неяснота определя интерактивните практики както като методи, така и като техники. Те се разграничават според целите, за които се прилагат, и времето, необходимо за тяхното планиране и реализиране. Уточнява се обстоятелството, че „методът е начин на действие или дейност за постигане на определена цел (...), а техниката може да бъде самостоятелна дейност“ (Gyurova et al, 2006).

Независимо от многообразието на посочените определения общото, което ги свързва, е, че интерактивните методи подпомагат развитието на критическото мислене, стимулират изграждането на компетентности и развитието на личността. В процеса на обучение учениците могат да споделят идеи и мисли, да се провокира откритост, да се получава релевантна информация за обсъждания проблем.

В психологическата наука взаимодействията се класифицират на два вида – кооперация (сътрудничество) и конкуренция (конфликт). И двата вида взаимодействия се реализират чрез общуването – съвместна дейност на участниците в комуникативната ситуация. При него се наблюдава обмяна на информация, формират се норми на поведение, ценности, провокира развитие

на критическо мислене. Процес, който постоянно се развива според целите на комуникативната ситуация.

За да бъде интерактивно обучението по български език, е от определящо значение в основата на педагогическото общуване да стои сътрудничеството (кооперацията), а не конкуренцията. В сферата на образователния процес това се постига чрез съвременни практики – различни форми на организация на учебния час, използване на информационни технологии, които провокират учениците да бъдат активни в педагогическото взаимодействие. Те се приемат „като модели, които преобразуват характера на обучението, структурата на взаимодействията между субектите, както и техните позиции в хода на процеса на обучение“ (Klarin, 1995). Според автора „иновацията не е всяка новост, а само тези изменения, които са съществени и се съпровождат от промени в цялостния образ на описаната като необходима дейност и в стила на педагогическото мислене“. Засилените промени в образователния контекст налагат конструирането на нов модел на преподаване/учене, който предполага „преминаване от комуникативно към интерактивно обучение“ (Krastanova).

Създаването на интерактивна образователна среда се очаква да повиши качеството на учебния процес, като знанията се овладяват в резултат на самостоятелно познание, споделяно чрез речевите умения на общуващите. Насоките за промяна се свързват с приложението на прагматично ориентирани стратегии, осигуряващи ефективно общуване в класната стая. Стремешът е към усвояване на знания и ценности по пътя на взаимодействие между общуващите, за да може комуникацията между тях да спомогне и за социализацията им.

В съвременните методики се поставя акцент върху разширяване на обхвата на компетентностите на учениците – интеркултурна, гражданска, социална и др., върху създаването на модел за работа, ориентиран към целенасочено обучение спрямо интересите на учениците в група, техните потребности и желания, а преподавателят не е ментор, а фасилитатор.

Ключовите компетентности за учене през целия живот позволяват да се открие близост с представеното като изискване за знания, умения и отношения в Закона за предучилищното и училищното образование (ЗПУО). В него са открити три области на компетентност в учебната програма по български език за V – VI клас – социокултурна, езикова и комуникативна. В учебните програми по български език за V и VI клас компетентността се разбира като очакван резултат в края на съответния клас и се предполага, че учениците овладяват „базисни знания, умения и отношения, които са предпоставка за запознаването им със системата на съвременния български книжовен език и за развитие на техните комуникативни възможности. Като комуникативни се определят компетентностите на учениците да възприемат и да създават различни текстове в устното и писменото общуване“. Предвижда се усъвършенстване на уменията за уместно използване на формулите на речевия етикет, разбиране на смисъла на текста при слушане и при четене с определена комуникативна цел. Промяната в нормативната документация и учебното съдържание не е достатъчна за превръщането на съвременния учебен процес в по-ефективен. Все още липсва единна система от операционализирани дейности и инструментариум, която да бъде предложена на педагозите при пряката им работа с учениците.

В сега действащата нормативна уредба ключов документ е приетата Национална стратегия за насърчаване и повишаване на грамотността.

Според доклад на Европейската комисия по Конвергентната програма за 2012 – 2015 г. процентът на хората с трудности при четене у нас е най-високият в Европейския съюз. Неграмотните български граждани вече са между 50 – 60%. По официални данни 41% от лицата до 16 години са неграмотни (за сравнение, във Финландия този процент е 8,1%). Социалното министерство посочва, че близо 70% от хората без работа у нас са напълно неграмотни. Българският език е чужд за голяма част от българските ученици.

От съществено значение за качествено обучение по български език е то да осигурява постигане на високи равнища на грамотност по съвременен български книжовен език.

В зависимост от функциите, целите и възрастовите групи, с които се свързва, за целите на настоящата статия се различават следните видове грамотност: *базова грамотност, функционална грамотност, мултифункционална грамотност.*

Обучението по български език V – VII клас развива компетентности на различни равнища – повишаване на езиковата компетентност (изгражда се усет към правилния изказ чрез различни подходи на грамотността по четене (изследвана в Международната програма за оценяване на учениците – PISA), на социалните и творческите умения на обучаваните, на способността за управление на взаимодействието и вземане на решения, на уменията за работа в екип и толерантно сътрудничество.

Използването на интерактивни методи в обучението по български език е средство да се постигат тези очаквани резултати, значими за реализацията на пазара на труда. В Наредба №6 от 11 август 2016г. за усвояване на българския книжовен език се подчертава, че „Официалният език в системата на предучилищното и училищното образование е българският“, чл.3.(1), а в чл.4 (2) е отбелязано, че „на децата и учениците се осигуряват условия за усвояване на българския книжовен език в институциите в системата на предучилищното и училищното образование...“. Несъмнено е, че подготовката за изграждане на умения за живот не отменя изискването да се владее книжовният български език. Равнопоставеността при овладяването на речеви актове чрез обучението на и по български език подпомага и изграждането на социокултурната и комуникативната компетентност на учениците, необходима им за ефективното справяне с предизвикателствата на пазара на труда и за професионалната им реализация. Въпреки регламентираното от закона отсавна е констатирана тенденция към все по-слабо познаване на книжовната норма на съвременния български език. Причините имат разностранен характер, но що се отнася до задачите на училището, интерактивните методи в уроците по български език пораждават оптимални условия за насочване на педагогическия процес към личността на ученика и неговите интереси с цел повишаване на равнищата на различните форми на грамотност.

За нуждите на изложението разглеждаме работата върху проекти като реализация на интерактивните методи в часа по български език. Работата по проект е практика, която спомага за достъпното овладяване на нормите на езика. Разширява се познанието за езика като средство за общуване.

Умението да се разработват ефективни проекти в обучението по български език, е важна предпоставка за формирането и развитието на целевата група ученици. По своята същност проектът представлява решение на конкретен проблем.

Заниманията се реализират чрез индивидуални или групови форми на взаимодействие, т.е. по-малко на брой ученици, обединени от сходни интереси, провокират ученика да осмисля решения на поставени задачи, като участва активно в учебния процес, сам да коригира допуснати езикови грешки в устно и писмено общуване, да осъзнае познавателното си равнище в актуалния момент и да планира стъпки за неговото подобряване. При работа върху текст всеки от участниците е мотивиран да извлича съществена информация от него; да разграничава факт от мнение, аргумент – от теза и др. Обучаващите се попадат в разнообразни речеви ситуации и като прилагат различни когнитивни техники, да достигнат до решения, които биха могли да използват в реални всекидневни практики.

Пълния текст четете в сп. „Български език и литература“, кн. 6

Как новите технологии помагат в часовете

Откъс от „Учителите в обучението с използване на информационни и комуникационни технологии“

Гергана Калпачка

Югозападен университет „Неофит Рилски“ – Благоевград

Въведение

Използването на информационните и комуникационните технологии в средното образование е актуална тема, която се обсъжда широко на различни нива, на страниците на всички методически издания и в интернет. Повечето учители разбират и са убедени в необходимостта от използването им в обучението по отделните учебни предмети и във възможностите и перспективите, които се разкриват за повишаване на ефективността на учебно-възпитателния процес при тяхното приложение. Въпреки това все още има съмнения и резервираност към този процес. Остават отворени различни въпроси, една група от които са насочени към функциите и дейността на учителите в методическия процес на използване на информационните и комуникационните технологии в обучението. Затова свидетелства малкият процент на учителите, които използват тези технологии в своята работа с учениците въпреки наличието на огромен брой теоретични разработки и дидактически софтуерни продукти.

Модернизацията на образованието, базираща се на информационните и комуникационните технологии, предполага модел на учебно-възпитателна дейност, насочен както към учениците, така и към учителите.

Заглавието е на редакцията

www.science.azbuki.bg

Главен редактор

Проф. д-р Борислав Тошев
E-mail: toshev@chem.uni-sofia.bg

Редактор

Георги Дянков
0887 81 27 67
Тел.: 02/425 04 70
02/425 04 71

E-mail: science@azbuki.bg

Съдържание на сп. „Химия. Природните науки в образованието“, кн. 6/2016:

LETTERS TO THE EDITOR

Относно еднаквата употреба на основните понятия в образованието и обучението / *A. A. Панайотов*

NEW APPROACHES

Кр Does Not Play the Role of the Thermodynamic Equilibrium Constant, K° : A Discussed Example on General Chemistry Textbooks' Misrepresentations / *J. Quilrz (Spain)*

Why Solids and Pure Liquids Are Not Part of Equilibrium Expression / *Jamil Ahmad (Botswana)*

INTERDISCIPLINARY

Задачи от смесен тип (Blended Learning) за курс по методика на обучението по английски език (за биолози) / *А. Кременска*

TEACHING EFFICIENCY

Превръщане на обучението по астрономия в реален научноизследователски процес – иновация в образованието / *В. Радева, Д. Кюркчиева, Д. Димитров, Г. Борисов*

EXPERIMENTS

Synthesis and Characterization of Palladium Complexes of Some N,N,N',N'-Tetrakis(2-Pyridyl-Methyl)Alkanediamine Ligands / *O.A. Oyeyunji, F.M. Nareetisvile, R. Gontse, L. Sheling (Bostwana)*

A New Approach for the Synthesis of p-Anusyl Ethyl Fumarate: A C-9154 Antibiotic Analogue / *M. Firdaus, A. Ainurofiq, A. Vellarani (Indonesia)*

ADVANCED SCIENCE

ДДТ – веществото, което е посрещнато като спасение, а днес се намира в списъка на забранените вещества / *И. Кулев*

FROM THE RESEARCH LABORATORIES

The Effect of KOH and KCl Addition to the Distillation of Ethanol-Water Mixture / *K.D. Nugrahanintyas, F. Rahmawati, A. Kumalasari (Indonesia)*

BULGARIANS ABROAD

Проф. д-р Виден Табаков (1919 – 2015) – жизнен път и научни постижения / *Б. В. Тошев*

HISTORY AND PHILOSOPHY OF SCIENCE

Първите години на физикохимията в България / *Б. В. Тошев*

NEW INFORMATION MEDIA

Учителите в обучението с използване на информационни и комуникационни технологии / *Г. Калтачка*

ANNUAL CONTENTS

В статията споделям личните си наблюдения, виждания и убеждения за функциите и дейността на учителите в обучението с използване на информационни и комуникационни технологии и за проблемите, които те срещат в този процес. В основата на разработката е проведенният педагогически експеримент с използване на компютърни образователни технологии в обучението по физика в средното училище (Kalrachka, 2006).

Учителите в обучението с използване на информационни и комуникационни технологии – методически реалности и възможности

През последните години са разработени и реализирани Национална стратегия за въвеждане на информационни и комуникационни технологии в българските училища (2005 – 2007) и Национална програма „Информационни и комуникационни технологии в училище“ (2008 – 2015), а към настоящия момент се работи по Национална програма „Информационни и комуникационни технологии в системата на предучилищното и училищното образование“ (2016).

В хога на реализиране на Националната стратегия за въвеждане на информационни и комуникационни технологии в българските училища (2005 – 2007) и на Националната програма „Информационни и комуникационни технологии в училище“ (2008 – 2015) са преодолени голяма част от първоначално възникналите проблеми, свързани със затрудненията, в това число и от психологически характер, които учителите по всички учебни предмети срещат при използването на информационните и комуникационните технологии в реалния учебно-възпитателен процес. Приложен бе комплексен подход към този проблем, включващ техническо оборудване и адаптация на учителите към новите средства и методи на обучение. Първоначално вниманието бе насочено към обучение на учителите за придобиване на основни знания и умения за работа с компютри и след това към формиране на педагогически умения за използване на компютърните технологии в учебно-възпитателния процес.

Важно е да се предложат на учителите разработки на уроци и да се демонстрират пред тях разнообразни възможности за прилагане на гудактически софтуерни продукти в различните видове уроци и в извънкласната дейност на учениците. Подходящо е да се

предоставят на учителите готови варианти за използване, които след това да имат възможност да променят, актуализират и усъвършенстват съобразно своите виждания и да прилагат в различна степен в зависимост от нивото на изучаване на учебното съдържание, от конкретните цели, от учебната ситуация, от формите на обучение, от особеностите, интересите и възможностите на учениците и гр.

Необходимо е също да се организират семинари, курсове и гр., на които учителите да могат да обменят опит, дидактически софтуерни продукти, идеи, мнения с колеги и да получават подкрепа и съдействие от по-опитни педагози и методици, от автори на учебници и на образователни дискове и т.н. Активното взаимодействие и сътрудничеството между науката и практиката е наложително, тъй като води до взаимно обогатяване, развитие и усъвършенстване.

За да се решат тези проблеми на съвременното образование, е необходимо още във висшите училища студентите – бъдещи учители, да получават съответна методическа подготовка, да се запознават с възможностите и перспективите за приложение на информационните и комуникационните технологии в учебно-възпитателния процес, с методиката на използването им в уроците и в извънкласната дейност на учениците.

Когато тези проблеми останат в миналото, когато се преодолее психологическата бариера, финансово-организационните и техническите затруднения, вниманието се насочва към субектите в учебно-възпитателния процес. Един от тези субекти е учителят. Функциите и дейността на учителите в обучението с използване на информационни и комуникационни технологии заслужават да бъдат разглеждани и дискутирани.

В проведението педагогическо изследване (Kalrachka, 2006) сме се ръководили от принципа, че информационните и комуникационните технологии не могат и няма да заменят добрия учител. Причината е, че нищо не може за замени човешкия контакт и реалното общуване, живото слово и внимателното отношение. Компютърните образователни технологии са мощен, но спомагателен инструмент в учебно-възпитателния процес. Учителите са тези, които създават условия на учениците да мислят и да изразяват ясно и точно своите мисли, което е важно, тъй като изграждането на личността е невъзможно без развитие на мисленето и речта.

В традиционното обучение учителят е основен източник на знания, а в обучението с използване на информационни и комуникационни технологии той е един от източниците на информация, който планира цялостната дейност и протичането на учебно-възпитателния процес. Трябва да се отбележи обаче, че използването на информационни и комуникационни технологии не води до намаляване на задълженията и натовареността на учителя, а по-скоро се получава точно обратното – увеличава се неговата дейност, тъй като той предварително трябва да реши редица организационни въпроси, да търси най-ефективните форми и методи на обучение, които да конкретизира на различните етапи на учебния процес. „Дело на преподавателя е сложният и труден процес да се „пренесе“ науката в стоящата пред него групов единица. Едва ли следва да се подчертава, че това не може да бъде механичен процес. Не може да се получи и с преразказване, колкото и логично и интересно да е то. Налага се ангажиране на аудиторията, съучастие в търсенето при решаване на проблемните ситуации, в осмисляне на варианти, хогове, тези и хипотези...“ (Zheкова, 2003).

Пълния текст четете в сп. „Химия. Природните науки в образованието“, кн. 6

Емоционалните компетентности на педагозите

Откъс от „Reflection as a Construct of the Emotional Competence of the Special Pedagogue“

Zoi Diamantopoulou Theodoros

South-West University “Neofit Rilski” – Blagoevgrad

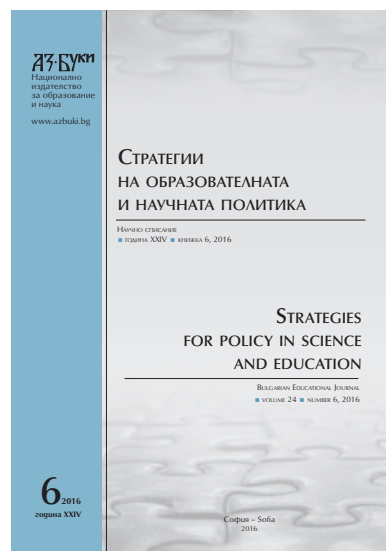
Recent years observed is an essential development of neurophysiology, sociology and almost all shares of psychology regarding human emotionality and its relation with cognitive development and behavior.

In the great variety of methods and schools in thinking about human seen can be at least two deep distinctive lines: between body and soul (psychic) and between thinking (intellect, rationality) and feeling (emotionality, affect). According to some authors the psychic life is result of a constant struggle for specific symbiosis between two brains: cognitive and emotional (Damasio, 1994).

Examining emotions is of great significance about the understanding of human’s behavior in various contexts. Vocabulary interpretations bring emotion to: “every mind excitement and worry, sense, passion; every intensive or excited state of mind”; “a combination of answers with great intensity including typical expressive, physiological and subjective outcomes”; “somatic and psychic condition occurring impulsively, as a result of unexpected event, being very significant for the individual.”

Latest brain researches make it clear that human reactions are in their roots emotionally based and the analysis of facts with those reactions is

Заглавието е на редакцията

www.foreignlanguages.azbuki.bg

Главен редактор

Проф. д.ф.н. Димитър Веселинов
E-mail: d_vesselinov@yahoo.fr

Редактор

Николай Кънчев
0888 81 56 45

Тел.: 02/425 04 70
02/425 04 71

E-mail: foreignlanguages@azbuki.bg

Съдържание на сп. „Стратегии на образователната и научната политика“, кн. 6/2016:

ОЦЕНЯВАНЕ В УЧИЛИЩНОТО ОБРАЗОВАНИЕ

Резултати от участието на България в Международното изследване на уменията по математика и природни науки на учениците от IV клас / *Марина Мавродиева / Marina Mavrodiava*

ИНТЕРКУЛТУРНО ОБРАЗОВАНИЕ

Personal Reflection of the Teacher of Ethno-Psychology / *Irina Koleva*

**НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ
И ПАРАДИГМИ**

Готовността за професионален труд – отговорност на личността и университета / *Чавдар Милков*

Социокултурни предпоставки за модернизирание на съвременното училище / *Пламен Иванов*

РЕФЛЕКСИЯ И ОБУЧЕНИЕ

Ролята на педагога за формиране на рефлексия при учениците (От рефлексията на педагога към рефлексия у учениците) / *Стоил Мавродиев, Любомира Димитрова*

Формиране на рефлексивни умения чрез обучението по психология при подготовката на бъдещи учители / *Маргарита Атанасова*

Възможности за формиране на ключови компетентности с помощта на рефлексивни дейности – примери от учебната практика / *Петинка Галчева, Антоанета Хинева*

Рефлексията в обучението по „Информационни технологии“ / *Елена Тодорова, Стелиана Чиликова*

Reflection as a Construct of the Emotional Competence of the Special Pedagogue / *Zoi Diamantopoulou Theodoros*

ГОДИШНО СЪДЪРЖАНИЕ

secondary. Our psychic life is managed mostly by emotions, motives and wishes for which we have almost no conscious image but what we call conscious life is the further rationalization of things we do due to other reasons” (Ramachandran, 1991). In the search of a balance between rationality and emotions reached is the notion “emotional intelligence” as such is related to understanding and managing our emotions.

Emotional intelligence and emotional competence

The notion “emotional intelligence” is an interesting syntagma including two different notions – emotion and intelligence and is often reviewed as cognitive ability, social competence or personal characteristic. Definitions vary according to points of view of researches – philosophical, psychological or neurological. For H. Gardner the emotional intelligence includes the self-awareness and the skill of the individual to deal with internal experiences.

The more precise work requires marking that for Gardner there are two types of personal intelligences: (1) Interpersonal – as a person’s ability to understand intentions, motivations and wishes of other people and subsequently to work effectively with them. (2) Intrapersonal – related to the ability of a person to understand himself and has effective operating model which to include own fears, wishes and abilities as well as the ability to subsequently use this information efficiently in the process of coping with personal life (Gardner, 1999).

Understanding emotional intelligence is related to key notions for emotional development which are subordinate to the following specific categories being the structure of emotional intelligence: emotional conscious, emotional memory, emotional skills, emotional ability and emotional self-awareness.

As an ideologist of the theory for multiple intelligences, Gardner does not restrict the place of emotions in both types quoted personal intelligences but only broadens the effect on the others, included in the concept, established in the beginning of XX century, according to which there are seven different types of intelligences. The followers of the multiple intelligence theory of Gardner suggest in the applied model to accent on six main types of intelligences: abstract, social, practical, esthetic, kinesthetic and emotional (including self-conscious and skill for dealing with internal experiences) (Gardner, 1999).

There are various models for determining emotional intelligence one of which reviewing it as opposite to cognitive abilities (Petrides & Furnham, 2000), others reflecting the relation between cognition and emotion (Stemberg, 2000) or ability of the personality to ponder on the emotions and through emotions to enrich the thinking process (Mayer & Salovey & Caruzo, 2000)

Some authors introduce the idea for “reaching a minimal dose of unconscious competence in controlling emotions and the way we show them to others as well as in the observance of non-verbal behavior to establish more about what is going on in our heads. This unconscious competence is what we call emotional intelligence”. What is then the conscious identification of emotion condition and the one of others, the understanding of the natural development of emotions and their adaptation and management, reflection on own emotions and pondering upon emotions of others, management of own emotions and those of others (?) – and all of this is result of a purposeful process – emotional competence, result of it and part of the professional competence.

Reflection and emotional competence of the special pedagogue

Professional competence is a subject of detailed debate (80s and the beginning of 90s of the past century) as with regards to structural and functional contents of the notion in the context of the assessment about the results of professional training and when searching adequate regulated level of professionalism.

Professional competence as major component of the professional profile (together with the professional competences and roles, professional direction and psychomotor and psychosensor field) as fixes the groups of abilities according to the subject of labor which result of the character and diversity of professional roles and competences. Reviewed competence is related to acquiring necessary skills, abilities for effective professional activity, with the receipt of respective vocational competences and authorizations; with the appraisal and giving the respective competence, more specifically pedagogical.

Professional competence of teachers is an integral characteristic or ability of the teacher based on a mastered system of specific vocational competences – invariant for all teachers and optional or specific for teachers in various majors, including for the special pedagogue.

Aside from the research interest on the discussed problematic remains the reflection of the teacher. This type of reflection that can be called methodic is based on the principles and experience and not constant repeating of already established methods. Formation and development of skills for analysis and self-analysis of own activity as part of the reviewed reflection suggests higher responsibility and engagement by the teacher. Methodic reflection from teachers to fix the condition of their development, the reasons for this condition, to make assessment of the efficiency of education as result of performed cooperation (Tsankov & Kovachka, 2010).

Reflection allows the special pedagogue to assess his abilities to apply various methods of training, to control emotions and “emotional burnout”, taking into consideration the range of people he works with as well as to assess the result and efficiency of his activity. All of this gives opportunity the teacher to adequately pre-formulate the targets of the training and to foresee the results of it as manages the emotional experiences during the professional activity.

Methodic reflection is a process of accepting decisions, analysis and self-analysis of professional activity, i.e. his assessment. At the same time reflection is an integral ability of personality of teacher working with children with special education needs, based on:

-Self-analysis, included in the activity of the teacher when applying the forms and methods of training and their specific when working with children with special education needs.

-Self-analysis of retrospective type directed towards the personal and professional experience of teachers for organization and realization of training of children with special education needs.

-Self-analysis of prognostic type directed towards the abilities for development in training of specific education environment, reporting its specifics and peculiarities taking into consideration the target group – children with special education needs.

This integral essence includes various modules, included in the emotional competence of the special pedagogue.

The personal reflection of the special pedagogue as part of the methodic one is directly related to the self-management of the teacher in the context of his purposeful and aware self-awareness. Experience is a direct point with regards to methodic reflection. On one hand the methodic experience of the teacher serves as major source of empirical material for self-analysis, on the other is the role of mediator between theory and practice and is a main criteria for efficiency of training of children with special education needs. Professional experience may have its positive and negative effects on organizing and implementing educational process. Stereotypes of thinking and acting accumulating throughout the years can impede the introduction of innovative elements in training. Parallel to this the experience is a major source for development of professional competence of the teacher which is opened and dynamic in the development system.

Methodic reflection allows reaching global vision about the efficiency of methods of training and the overall design of the education environment for work with children with special education needs. It is a mean for understanding of this reality by the special pedagogue in the context of his emotional and rational existence, for reacting and operation, for finding out the reasons and results of training. Practically the reflection as a construct of emotional competence of the special pedagogue as construct of emotional competence of special pedagogue requires development and use of tools for self-observance, self-analysis and self-assessment of the activity of the teacher on one hand and on the other for the research in retrospective and prognostic plan.

During the last years in the field of education more is spoken of not just competences but “key competences”. As key competences determined are those competences (a selection of knowledge, values, practical skills) guaranteeing the successful dealing with the main living challenges before which every man is faced. In this relation there are three main groups of competences – academic (related to knowledge of external world, acquiring during mainstream school education), social competences – related to the communication skills and establishing effective social communities and emotional (personal) competences, regarding to the skills for self-definition, self-control and self-development.

Пълния текст четете в сп. „Стратегии на образователната и научната политика“, кн. 6

Как да подхождаме към алтернативите в образованието?

Откъс от „За необходимостта от балансиран поглед към проблема за образователните алтернативи“

Даниела Маркова

Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

Основната критика към традиционната училищна институция е, че не отразява съвременния процес на придобиване на знания, защото е неадекватна на многостранния начин, по който се получава информация. Неефективността ѝ се поражда от насоченост към групово единомислие, страх от поемане на инициатива, което потиска индивидуалността и креативността. Почтеността прави учениците зависими и неспособни да инициират собствените си занимания. Повечето предмети се преподават по начин, който ги отблъсква и изкривява представата им за същността на тези предмети. Обучение между четири стени, не напълно логично и обосновано редуване на дисциплините, липса на лично пространство и възможност за уединение и всички останали характеристики на гържавната училищна програма в голяма част са познати на много от нас.

Като недостатъци на досегашния модел се изтъкват огромното количество информация, която механично се възприема и възпроизвежда чрез запаметяване и заучаване с привидно усърдие и симулиране на учене, самоцелният стремеж към получаване на добра оценка, което води до репродуктивно и нетрайно знание. Логични са въпросите какво от това, което се учи с най-големи подробности, може да се запомни трайно и най-вече да бъде полезно и приложимо в живота? Какъв е резултатът от стотиците часове, които се наричат „учене“, когато

Заглавието е на редакцията

www.pedagogia.azbuki.bg

Главен редактор

Проф. д-р Емилия Василева
E-mail: embavassi@abv.bg

Редактор

Любомира Христова
0889 22 12 15

Тел.: 02/425 04 70
02/425 04 71

E-mail: pedagogia@azbuki.bg

Съдържание на сп. „Педагогика“, кн. 8/2016:

ИНОВАТИВНИ ПЕДАГОГИЧЕСКИ ТЕХНОЛОГИИ ЗА ЛИЧНОСТНО РАЗВИТИЕ ЧРЕЗ ХУДОЖЕСТВЕНО-ТВОРЧЕСКИ ДЕЙНОСТИ

Мултимедийната презентация на литературен урок като способ за мотивация и развитие на ученика / *Запрян Козлуджов*

Принципът за възпитание, образование и терапия чрез изкуство в България (развитие и актуално състояние) *Нели Бояджиева*

Темата за рисуването в средновековните трактати / *Бисер Дамянов*

Възникване на модела за анатомично онагледяване „Екорше“ в обучението на медици и художници през епохата на Ренесанса / *Методий Ангелов*

Био- и неврофийдбек методите в полза на личностното развитие на хората с увреждания чрез стимулиране на креативния им потенциал / *Юрий Янакиев, Радослав Щерев*

Музикалното възприятие в предучилищна възраст и емпатията / *Таня Бурдева*

Стоте езика на децата в Реджо концепцията / *Боряна Иванова*

За необходимостта от балансиран подход към проблема за образователните алтернативи / *Даниела Маркова*

СПОДЕЛЕН ОПИТ

Интеркултурна компетентност на учителя в системата на предучилищното образование / *Ксения Семизорова*

КНИЖНИНА

Антропология на възпитанието / *Албена Чавдарова*

Версиите в биографиите на личността / *Пламен Радев*

НАПИСАНОТО ОСТАВА. ПИШИ ПРАВИЛНО

си там по задължение, поставен под общ знаменател с всички, без свобода на избор, защото е трябвало да свикнеш, да се примириш с това, което ти се предлага? Отговорът невинаги е приятен, той напомня за безвъзвратно изгубено време и похабена енергия.

Негативно отношение се изразява спрямо стресиращото оценяване във враждебна конкурентна среда, съревнование, изкривявано до ожесточеност, водещо до отчуждение. Значимостта на стандартизираните тестове и тестове за интелигентност е развенчана с разбирането за множествената интелигентност на личността, с необходимостта от хора знаещи, но и чувстващи, мислещи със своя ум и виждащи със своите очи.

Критика е отправена към класно-урочната система на преподаване – все по-неадекватна на сериозните аспекти от живота – смисъла, морала, вярата. Прекъсването на връзката със самите себе си, загубената сетивност са източник на състояния на дефицит на внимание, високи нива на физически и емоционални заболявания, агресивни тенденции. Увеличава се празнината между училището и живота зад пределите му. Нагледяват дейности, отдалечени от жизнеутвърждаващите ценности – трупането на факти пред важните въпроси, касаещи човешката същност. Съществува някаква запълненост, която отнема част от безгрижието и щастие то на детството, създавайки госага, а не вдъхновеност. Факт е, че много дарби остават недоразвити, тъй като не са били оценени и поощрени в училище. Прехвалените технически постижения на нашата култура не са допринесли за преодоляването на неудовлетвореността, а съзнанието остава на едно ниво, което допуска омраза, зависимости, липса на вяра и милосърдие.

С години натрупваната съпротива срещу липсата на смислени преживявания подхранва обществените дебати относно образование, основано на всевечните добродетели. Динамиката на промените, които се наблюдават, предопределя необходимостта от училище, което няма как да е същото като това от миналото. Начините, по които сме били обучавани, не могат да бъдат приложени със същата ефективност днес. Разнообразни теории и практики се насочват към това да предават нова форма на образованието, да го организират по различен начин от традиционно утвърдената система. Линията на порива за промяна се движи от предлагане на варианти на някои форми, методи и средства, оставащи в рамките на традицията, до цялостна смяна на досегашния модел – предефиниране на същността и смисъла му, преосмисляне на самото понятие за образование и на вярванията, крепящи досегашната училищна система, нова философия на образование и преподаване или преоткриване на

непреходни ценности при отдавна създадени и въведени алтернативни педагогически системи. Понятието алтернативно образование е многоаспектно, може да се разшири, обединявайки образователни системи, или да се отнесе до форми на обучение и методики извън приетите за традиционни.

Трансформацията на образованието не само е възможна, но се случва. Образователните институции са разнообразни – детски градини, училища, центрове, позоваващи се на Валдорфската педагогика, моделът на Монтесори, подгответ „Реджо Емилия“, демократичните училища и др. Вече има училища и детски градини, които вървят по пътя на иновативността, обединени около педагогически модели, различаващи се от общоприетите, с гъвкави образователни подходи, специални учебни планове и програми. Някои заимстват отделни елементи от алтернативни педагогически системи, съчетават ги в различна степен, други залагат на напълно обновено съдържание и на различен начин, по който да се поднесе светът на детето като представа.

Предлагат се системи за по-бързо запаметяване, акцентира се на сугестопедичния начин на преподаване, проектоориентирано обучение, обучение чрез проучване, действие, преживяване, чрез използване на повече сетива, игрови, симулационни, основани на креативността методи, онлайн инструменти, стратегии за визуализиране, като мисловни карти, и др. Творчеството се приема за важен елемент от цялостното обучение.

Резултат от въпросите, които се задават, когато всеки погледне към собствения си опит в класната стая, са организации, движения и инициативи за развитие на образователни алтернативи, за обмен на информация, споделяне на опит и добри практики. Разработва се нормативната уредба, определяща статута на иновативните училища. Родителски кооперативи и сдружения насочват усилията си за легализация и популяризиране на алтернативното образование. Широко огласени са граждански дискуссионни форуми за създаване на съвременен училищен модел с различна философия, чиято организация се основава на редица умения, измежду които емоционална интелигентност, критическо мислене и креативност. Идеята да се излезе от обичайната представа, че училището е нещо, което някой друг организира, обединява в общности университетски преподаватели, учители и родители. Нараства интересът към квалификационни курсове, дискутират се проблеми относно ролята на новите технологии в учебния процес, успешните подходи при училищното управление, подготовката на днешните учители.

Прилаганите алтернативни педагогически или елементи от тях, особено забележими в частните образователни институции, **имат своя специфика и фини различия, които ревностно отстояват, но в алтернативността, която ги свързва, могат да се открият няколко основни посоки. Би могъл да се открие един общ тон в тенденциите, които се разгръщат в образованието, при цялата условност на обобщаването.**

Ключова обща черта на алтернативните образователни системи е **индивидуалният подход**, основан на силните страни на личността. Отчитат се индивидуалните възможности и потребности съобразно с факта, че всеки възприема и обработва по различен начин информацията. Основна ценност е зачитане на правото на свободен избор. Търсят се ефективни начини да се формират способности, свързани с реалния живот. Възприема се цялостен подход за хармонично развитие във физически, емоционален, интелектуален и духовен план чрез предоставяне на разнообразни възможности за учене.

Водещ принцип е самоуправлението и **самоиниципирането на собственото учене**, равнопоставеността на ученици и учители, при което отговорността за обучението е споделена. Учениците са решаващи за определянето на вида и съдържанието на обучението си. Те са инициатори, съавтори, собствените им идеи и интереси трансформират урока. Счита се, че естествено заложеният стремеж към учене и вроденото любопитство се поддържат в дейности, които те избират сами, подкрепени от възрастните.

Избрано

Централна роля има ученето като процес, който би могъл да протича по възможно по-естествен начин, като напредъкът и ефективността са следствие от мотивирането на детето да изследва и да постига познание поради лична необходимост. Ако „свобода“ се оказва ключова дума, тя се свързва със свобода на формата на организация на учебния процес и избора на образователни подходи. Налице е определена гъвкавост на учебното време и учебна програма, гостатъчно отворена за самостоятелни открития и експерименти. Изучаваният материал не е самоцел, а ресурс, който учениците изследват, претворяват, анализират. Истинската цел на ученето е да се получават важни за живота знания и умения, да се разбират нещата, да се съгласуват, така че да придобият смисъл – от това произтича нуждата от нов поглед към учебното съдържание. То се разчупва, търсят се взаимовръзки между отделните предмети въз основа на теорията за ученето, основаваща се на невропсихологията и сугестологията, като учебното съдържание се структурира цялостно, в различни сфери на знание, а не в отделни учебни предмети. Уроците се интегрират, за да не се възприемат разпокъсани факти, а осмислени явления и процеси, така както реалният живот не е фрагментиран, а цялостен, макар и многообразен, комплекс от измерения и проблеми.

Стимулирането на сътрудничеството вместо конкуренцията обезсмисля оценяването чрез изпити. Оценяването, като цяло, е считано за двупосочен процес, с акцент на диалога, обсъждането и самоанализа.

Вярата в това, че детето учи не само в класната стая, а навсякъде и по всяко време, разширява разбирането за училищната среда като друг „учител“, при което се подтикват и регулират естествените процеси на учене и развитие – извън класната стая, в училище „без стени“, чрез разнообразни извънкласни форми в близост до природата или близка до семейната среда. Ученето се случва при взаимопомощ и подкрепа във взаимодействието с другите и с околната среда, която съдържа стимули, които провокират търсенето и предоставят възможности за изследване. Сред обширни зелени площи и специални открити пространства, в основни сгради заедно с учебни центрове, работилници, ателиета с уникално пространствено оформление и дизайн детето може да изрази себе си чрез различни средства. Учебен материал е самата природа, която се проучва чрез занимания в градини, отглеждане на растения, посещение на ферми и опознаване на животни. Много училища се стремят да функционират в синхрон с ритъма на природата, така че да не се прекъсва вродената връзка с нея. Включване на родителите и общността, на експерти в класната стая, които представят възновяващо дейността си, стимулира и провокира интересите.

Основен момент в алтернативните образователни модели е ролята на учителя и изискванията към него. Разбирането за „преподавател“ надхвърля традиционния смисъл на думата, той е посредник, който наблюдава и координира действията, дава указания, а не готови отговори, провокира самостоятелното мислене и изследването на възможните решения. Учителят подкрепя ученика в индивидуалния му път на развитие, като му разкрива възможностите, които стоят пред него, подпомага личните му образователни цели и планове за тяхното реализиране.

Тук ще акцентирам на някои възникнали в хода на проследяване на основните характеристики на алтернативите в образованието въпроси със съзнанието, че едва ли има еднозначен отговор. Алтернативността може да има своите предимства, но е възможно в някои случаи „алтернативно“ да не се припокрива с качествено. Тя е различност в организацията на учебно съдържание, планове и програми, която обаче изисква различност и в нагласата на съзнанието. Не е магически механизъм, който да превърне детето в нещо различно от това, което е негова същност, израстването му е зависимо от личността на учителя, от възпитанието, което получава от родителите.

Пълния текст четете в сп. „Педагогика“, кн. 8